

ТАҚРИЗ

ба автореферати Абдулманионзода Мұхаммадсиддик Абдулаббор дар мавзуи «Поэтикаи ғазалиёти Саъдӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология, аз рӯйи ихтисоси 10.01.08.

– Назарияи адабиёт. Матншиносӣ пешниҳод шудааст.

Шайх Муслиҳиддин Саъдии Шерозӣ яке аз пурчилотарин ахтарон дар осмони шеъру адаби форсу тоҷик маҳсуб шуда, то ба ҳол фурӯғи он кам нашуда, баръакс, бо муқтазои ниёзмандиҳои маънавию эстетикии ҷомеа бештар гаштааст. Ҳанӯз аз даврони ҳаёт ва фаъолияти адабии ин шоир, нависанда ва омӯзгори бузурги ахлоқ дар тамоми сарчашмаҳои адабиу таърихӣ номи ў бо ситоиш ва эҳтироми хосса зикр гардида, эҷодиёти гуногуннавъаш аз ҷониби аҳли адаб ва муаллифони сарчашмаҳо ба ҳайси яке аз беҳтарин намунаҳои маҳсули адабии форсӣ эътироф гаштааст. Муҳаққиқони муосир ҳам роҷеъ ба эҷодиёти Шайх Саъдӣ таҳқиқоти басо зиёду густарда бурда, андешаҳои бадей-эстетикӣ, илмӣ ва ахлоқии ўро мавриди пажӯҳиш қарор додаанд. Шояд Саъдӣ аз зумраи он шоирону нависандагони адабиёти классикии форсу тоҷик бошад, ки дар адабиётшиносии ватаниву ҳориҷӣ осори вай нисбат ба дигарон бештар таҳқиқу баррасӣ шуда, пешкаши аҳли илму адаб ва муҳлисони сухани ноби форсӣ гаштааст.

Холо омӯзиши рӯзгор ва осори Саъдӣ идома дорад ва ҳар қадар ки ба ин маҳзани бебаҳо таваҷҷӯҳ зиёд мешавад ва барои таҳқиқ ҷустуҷӯҳои илмӣ сурат мегиранд, боз ҳам масъалаҳои нав, мавзуъҳои тоза, пахлӯҳои қашфнашудаи он бармalo мегардад.

Аз ҷумлаи масъалаҳое, ки дар саъдишиносӣ то кунун ҳалли худро наёфта буд, поэтикаи ғазалиёти ў ба ҳисоб меравад, ки он аз ҷониби муҳаққиқи ҷавон Абдулманионзода Мұхаммадсиддик Абдулаббор ба

ҳайси мавзуи диссертатсияи номзадӣ интихоб шуда, ҳаллу фасли худро пайдо кардааст ва бо ин саҳифаи тозаеро дар адабиётшиносии мо зам намудааст.

Муҳаққиқ масоили мавриди пажӯҳишашро бо як низоми муайян ва пайдарпай ба риштаи таҳқиқ кашидааст. Аз ҷумла, мавсуф ба масъалаҳои назарӣ ва амалии поэтикаи шеъри классикӣ, ба вижа поэтикаи жанри ғазал даҳолат карда, онро дар мисоли ғазалиёти Саъдӣ ҳамаҷониба пажӯҳиш намудааст.

Диссертант такя ба ақидаи муҳаққиқон таъкид мекунад, ки Саъдӣ устоди жанри ғазал, агарчи то ӯ ин жанри адабӣ мавҷуд буд, вале Саъдӣ онро аз ҳар ҷиҳат такмилу тазйин бахшидааст. Саъдӣ сохтор ва мазмуну мундариҷаи ғазалро бою рангитар намуда, мавзуъҳои ба ин жанр мувоғиқ, авзони хуш, қофия ва радифҳои солимро ба кор бурда, дар таҳаввули ғазал саҳми муносиби худро гузоштааст, ки пасояндагонаш ба ин ҳунари суханоғаринии адиб, мутаваҷҷех шуда, ба вай пайравӣ кардаанд. Муҳаққиқ ин нуктаҳоро бо далелҳои мушаҳҳас ва раднопазир шарҳу тавзех додааст.

Дар иртибот бо мавзуъ ва мундариҷаи ғазалиёти шоир диссертант таваҷҷӯҳи худро бар мавзуъҳое, амсоли ишқу муҳабbat ва ақоиди ирфонию фалсафиро мутамарказ намуда, хусусиятҳои назарраси ҳар яке аз онҳоро ба навъи қобили ситоише баррасӣ намудааст. Махсусан, андешаҳои муаллиф оид ба ду навъ ишқ ё матолиби завқиу ботинии шоир сутуданий аст, ӯ тавонистааст тавассути мисолҳои далелнок дар бобати ҳам ишқи воқеӣ-маҷозӣ ва ҳам маънавӣ-ҳақиқӣ, ки дар ғазалҳои шоир ба ҷашм мерасанд, чигунагии онҳоро бозкушӣ ва исбот намудааст.

Абдулмансонзода М.А. ҳамаи он ҳадафу мақсад ва вазифаҳое, ки дар таҳқиқи мавзуъ дар назди худ гузоштааст, ҳал карда, ба хулосаҳои ҷолибу эътимодбахш расидааст. Ачиб ин ки вай масъалаҳои мавриди

назарашро хуб дарк карда, дар таҳлилу натиҷагириҳояш мустақилияти фикрӣ дорад. Биноан, андешаҳое, ки перомуни поэтикаи ғазалиёти Саъдӣ, аз ҷумла масъалаҳои меҳварии он, мисли ибтикороти Саъдӣ дар мазмун ва муҳтавои ғазал, коргирии адиб аз авзони хушоянд, истифодаи қавофии солим, эҷоди радифҳои нодир, сабки умумӣ ва фардии Саъдӣ дар ғазалсароӣ, корбурди саноен бадеӣ ва ғайра баён доштааст, тоза буда, маҳсули тафаккури илмии муҳаққиқро возехтар нишон дода, гуфтаҳои фавқро дигарбора тасдиқ месозанд.

Автореферат, чи дар шакли тоҷикӣ ва чи дар шакли русияш ба меъёрҳои навишти он пурра мувофиқат мекунад. Мақолаҳои дар автореферат нишондодашуда дар маҷаллаҳои илмии аз ҷониби КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқшуда чоп шуда, бо мундариҷаи таҳқиқоти муаллиф комилан алоқаманд мебошанд.

Дар баробари муваффақиятҳо, дар автореферати Абдулмансонзода Муҳаммадсиддик Абдуҷаббор бархе камбуҷиҳо низ мушоҳида мешаванд, ки ислоҳи онҳо боиси ҳусну камоли бештари рисола мегарданд:

1. Дар автореферат, вобаста ба имло, чигунагии корбурди аломатҳои китобат ва чоп, ҷо-ҷо ҳатоҳо низ ба ҷашм мерасанд, ки ислоҳи онҳо ҳусни онро бештар менамоянд.
2. Аз муқаддима ва хуносай кор бармеояд, ки муҳаққиқ паҳлӯҳои муҳими ғазалиёти Саъдиро мавриди пажӯҳиш қарор додааст ва хуб мешуд аз таҳқиқотҳои хеш мисолҳо зиёдтар меовард, ки ба ҳусни кор боз як зебоии дигар зам мешуд.

Албатта, ин камбуҷиҳо дар қиёс бо муваффақиятҳои кор ҷандон муҳим набуда, ба ҳеч ваҷҳ арзиш ва ҳамияти диссертатсияро коҳиши намедиҳад. Муаллиф метавонад онҳоро ҳангоми омодасозии корҳои илмии минбаъдаи худ ба назар бигирад.

Автореферати Абдулманонзода Мухаммадсиддик Абдулаббор зери унвони “Поэтикаи ғазалиёти Саъдӣ” ба талаботи Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.08 – Назарияи адабиёт. Матнишноси сазовор аст.

Мудири кафедраи забон ва адабиёти

тоҷики Донишкадаи омӯзгории

Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент н.и.ф. Мизроб Фаффоров

Нишона: 735500, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

вилояти Суғд, ш. Панҷакент, хиёбони Рӯдакӣ 106,

тел.: (+992 3475) 5 40 50, 5 32 69, tou @ bk.ru

